

แผนยุทธศาสตร์สุขภาพโลกของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๓ (Thailand Global Health Strategies 2015 – 2020)

คำจำกัดความ

สุขภาพโลก (Global Health) หมายถึง ปัญหาหรือข้อกังวลด้านสุขภาพที่ข้ามพรมแดน หรือผลจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนอกพรมแดน และเกินขอบเขตและความสามารถของรัฐใดรัฐหนึ่งที่จะดำเนินการได้สำเร็จ ต้องการกลไกที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในระดับภูมิภาคหรือระดับโลก เพื่อจัดการปัญหาสุขภาพและปัจจัยกำหนดปัญหาเหล่านั้น

ระบบสุขภาพโลก (Global Health System) หมายถึง ระบบและกลไกการจัดการเพื่อตอบสนองต่อปัญหาสุขภาพที่ข้ามพรมแดน ที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และความร่วมมือระหว่างประเทศ

๑. สถานการณ์และความเคลื่อนไหวด้านสุขภาพในระดับภูมิภาคและระดับโลก

๑.๑ การเปลี่ยนแปลงของปัญหาสุขภาพในระดับโลกและภูมิภาค

โลกาภิวัตน์ทำให้ปัญหาด้านสุขภาพในระดับโลกและภูมิภาคเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา จากปัญหาเดิมที่เกิดจากความด้อยพัฒนา ได้แก่ เรื่องอนามัยแม่และเด็ก โรคติดต่อต่าง ๆ การขาดสารอาหาร การขาดการสุขาภิบาลและสุขอนามัยที่ดี ไปสู่ปัญหาสุขภาพใหม่ ได้แก่ การแพร่ระบาดของโรคติดต่ออุบัติใหม่ เช่น ไข้หวัดนก และล่าสุดคืออีโบล่า การแพร่ระบาดของเชื้อจุลชีพดื้อยาปฏิชีวนะ แนวนโน้มโรคไม่ติดต่อ และโรคเรื้อรัง รวมทั้งความพิกการ ที่เพิ่มมากขึ้น ผลกระทบด้านสุขภาพจากภาวะโลกร้อน และการตกลงการค้าเสรีระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและระบบสุขภาพ นอกจากนี้ ประเทศต่าง ๆ มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมรวมทั้งเทคโนโลยีมากขึ้น ทำให้ความต้องการและความคาดหวังของประชาชนสูงขึ้น จึงเกิดประเด็นใหม่ ๆ ด้านสุขภาพขึ้น เช่น ปัญหาการเข้าถึงบริการและค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ระบบการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับปัญหาสุขภาพที่ขาดการเหลียวแล (neglected health problems) ปัญหาสุขภาพจากแรงงานและผู้อพยพข้ามพรมแดน คนไร้รัฐ ผู้ลี้ภัย ปัญหาการบริการด้านสุขภาพภาคเอกชนที่มุ่งต้องตามมาตรฐาน เป็นต้น

ประเด็นปัญหาสุขภาพเหล่านี้ไม่สามารถที่จะแก้ไขได้โดยลำพังจากภาครัฐ โดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุขของประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือองค์กรระหว่างประเทศองค์กรใดองค์กรหนึ่ง เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับภารกิจและอำนาจหน้าที่ของหลายกระทรวง หลายองค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม/ชุมชน เป็นอย่างมาก

๑.๒ การเปลี่ยนแปลงของกลไกอภิบาลระบบสุขภาพในทุกระดับ

องค์กรและกลไกที่มีส่วนร่วมในการอภิบาลระบบสุขภาพมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา โดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะบทบาทขององค์การอนามัยโลก หรือองค์กรภายใต้สหประชาชาติ ซึ่งเป็นกลไกอภิบาลที่ยึดโยงกับรัฐ ได้แก่ รัฐบาลและกระทรวงที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุข เป็นหลัก อีกต่อไป การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ รวมทั้งภูมิรัฐศาสตร์ ทำให้มีองค์กรระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาสุขภาพเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น ธนาคารโลก องค์การการค้าโลก องค์การชำนาญพิเศษต่าง ๆ ภายใต้สหประชาชาติ มูลนิธิการกุศลระหว่างประเทศ องค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ บริษัทข้ามชาติ กองทุนพัฒนาที่จัดตั้งโดยรัฐบาลของประเทศมั่งคั่ง เป็นต้น องค์กรเหล่านี้มีทั้งที่เข้าดำเนินการด้วยตนเอง และร่วมกันจัดตั้งภาคีเครือข่ายการพัฒนาสุขภาพระดับโลกขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น การจัดตั้งกองทุนโลกด้านเอดส์ วัณโรคและมาลาเรีย ซึ่งสามารถระดมทุนดำเนินการได้ถึงเกือบหนึ่งล้านล้านบาทในช่วงสิบปีที่ผ่านมา

นอกจากนี้ ยังมีการรวมตัวกันเป็นประชาคมของประเทศในระดับภูมิภาค เช่น สหภาพยุโรป ประชาคมอาเซียน และกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีการทำงานร่วมกันด้านสุขภาพ หรือมีข้อตกลงที่มีผลกระทบต่อสุขภาพเกิดขึ้นอย่างมากมาย เช่น ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation หรือ APEC) การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศเอเชีย-ยุโรป (Asia-Europe Meeting หรือ ASEM) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กรอบความร่วมมือทางวิชาการและเศรษฐกิจระหว่าง ๗ ประเทศในอ่าวเบงกอล (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation หรือ BIMSTEC) เป็นต้น บทบาทและการดำเนินการของกลไกเหล่านี้มีผลกระทบทำให้บทบาทขององค์กรที่เคยเป็นหลักด้านสุขภาพในระดับโลกและประเทศ คือองค์การอนามัยโลกและกระทรวงสาธารณสุข เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทำให้กลไกการอภิบาลระบบสุขภาพในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ได้ปรับเปลี่ยนไปจากกลไกที่เป็นระบบอภิบาลโดยรัฐเพียงอย่างเดียวไปสู่กลไกที่เป็นระบบอภิบาลแบบเครือข่าย หรือแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น

๑.๓ ความเชื่อมโยงระหว่างงานด้านสุขภาพกับการต่างประเทศ

จากสถานการณ์ปัญหาด้านสุขภาพและกลไกอภิบาลระบบสุขภาพที่เปลี่ยนไปดังกล่าว มีผลกระทบต่อ การสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การรักษาผลประโยชน์ของประเทศในเวทีโลก และระบบสันติภาพและความมั่นคงในโลก ซึ่งล้วนเป็นภารกิจหลักของกระทรวงการต่างประเทศ โดยการสนับสนุนของกระทรวงอื่น ๆ รวมทั้งกระทรวงสาธารณสุข จึงส่งผลให้ประเด็นสุขภาพโลกกลายเป็นประเด็นนโยบายต่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากการที่หลายประเทศมีการจัดทำยุทธศาสตร์สุขภาพโลก มีการตั้งทูตพิเศษด้านสุขภาพ (Health Ambassadors) มีการตั้งกองสุขภาพโลกในกระทรวงการต่างประเทศ มีการกำหนดตำแหน่งผู้ช่วยทูตด้านสาธารณสุข (Health Attache) ในสถานทูตต่าง ๆ บางประเทศยังเคยกำหนดให้ผู้ดูแลเรื่องสุขภาพระหว่างประเทศในกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้บริหารที่มาจากกระทรวงการต่างประเทศ และมีการกำหนดให้หน่วยงานด้านสุขภาพโลกในกระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานระดับกรมด้วย

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๙ กระทรวงการต่างประเทศ ๗ ประเทศ ซึ่งเห็นความสำคัญของปัญหาสุขภาพโลก ได้ร่วมกันจัดตั้งเครือข่าย “นโยบายต่างประเทศและสุขภาพโลก” (Foreign Policy and Global Health – FPGH) ขึ้น โดยมีสมาชิกคือ บราซิล ฝรั่งเศส อินโดนีเซีย นอร์เวย์ เซเนกัล สหภาพแอฟริกาใต้ และไทย เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนประเด็นสำคัญด้านสุขภาพเข้าสู่เวทีระหว่างประเทศ เช่น ใน พ.ศ. ๒๕๕๕ ได้ประสบความสำเร็จในการผลักดันมติสมัชชาสหประชาชาติเรื่องหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เป็นต้น

นอกจากนี้ ศักยภาพ ทูทางสังคมและทูทางปัญญาของไทยด้านสุขภาพ ยังได้รับการยอมรับในระดับภูมิภาคและระดับโลกเป็นอย่างสูง ทั้งในเรื่องการพัฒนาาระบบบริการสุขภาพทุกระดับ การพัฒนาบุคลากรสุขภาพ การพัฒนามาตรฐานการบริการสุขภาพ การแก้ปัญหาสุขภาพเฉพาะด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความสำเร็จในด้านการพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทูเหล่านี้สามารถระดมมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายด้านต่างประเทศได้เป็นอย่างดี

๑.๔ การมีสุขภาพที่ดีเอื้อต่อการพัฒนา

เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษได้รวมเป้าหมายด้านสุขภาพไว้ด้วย ในฐานะที่สุขภาพที่ดีของประชาชนสามารถส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติได้ ทั้งนี้ เป้าหมายแห่งสหัสวรรษจะครบวาระในปี ๒๕๕๘ และประเทศสมาชิกสหประชาชาติได้ร่วมกันจัดทำเป้าหมายเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งได้บรรจุประเด็นสาธารณสุขเป็น ๑ ใน ๑๗ เป้าหมาย ที่ครอบคลุมการผลักดันการส่งเสริมหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การขจัดโรคเอดส์ การควบคุมการแพร่ระบาดของวัณโรค มาลาเรีย และโรคติดต่ออื่น ๆ การลดอัตราผู้เสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อ และการส่งเสริมอนามัยแม่และเด็ก เป็นต้น ทั้งนี้ ปัจจุบันประเทศสมาชิกสหประชาชาติกำลังหารือและเจรจาเป้าหมายเหล่านี้เพื่อบรรจุเข้าเป็นวาระเพื่อการพัฒนาภายหลังปี ค.ศ. ๒๐๑๕ (Post-2015 Development Agenda) ที่จะเป็นการรอบการพัฒนาที่สำคัญให้นานาชาติทั่วโลกใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนการพัฒนาประเทศในระยะยาวต่อไป

นอกจากนั้น ประเทศไทยยังตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมมีพลวัตสูง และกำลังพัฒนาไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยประเทศสมาชิกอาเซียนได้หารือกันถึงความร่วมมือด้านสาธารณสุขในภูมิภาคภายหลังปี ค.ศ. ๒๐๑๕ ซึ่งประกอบด้วย ๒๑ ประเด็นสำคัญ ภายใต้ ๔ กลุ่มการพัฒนาสุขภาพ ได้แก่ (๑) การส่งเสริมวิถีชีวิตที่ดีต่อสุขภาพ (๒) การตอบสนองต่อภัยคุกคามด้านสุขภาพ (๓) การเสริมสร้างระบบสุขภาพและการเข้าถึงบริการ และ (๔) การตรวจสอบคุณภาพและความไม่ปลอดภัยทางอาหารและยา การสร้างความมั่นใจด้านความปลอดภัยทางอาหาร ซึ่งการดำเนินงานในประเด็นสำคัญดังกล่าวให้ได้ผลสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยศักยภาพ ความพร้อม และความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ภายในประเทศด้วย

๒. บทบาทของประเทศไทยในเวทีสุขภาพระดับโลกและระดับภูมิภาค

ประเทศไทยแสดงบทบาทนำในเวทีสุขภาพระหว่างประเทศ ตั้งแต่ระดับความร่วมมือทวิภาคี กรอบอนุภูมิภาค ระดับภูมิภาค จนถึงระดับโลก ทั้งในด้านการกำหนดวาระ การออกแบบสาระสำคัญของนโยบาย การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การพัฒนาาระบบสุขภาพ การเป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านสุขภาพเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของนานาประเทศ และการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมแก่ประเทศที่ประสบภัยพิบัติหรือการระบาดของโรคติดต่อ เป็นต้น

ประเทศไทยได้ให้ความร่วมมือด้านสาธารณสุขกับประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศสมาชิกอาเซียน ตลอดจนประเทศในภูมิภาคอื่น ๆ อาทิ ประเทศในแอฟริกาและหมู่เกาะแปซิฟิก ในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การระบอดวิทยา การป้องกันโรคติดต่อ ตลอดจนการรักษาพยาบาลประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านตามแนวชายแดน และมีส่วนร่วมให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม เช่น กรณีโรคไข้หวัดนก กรณีอีโบล่า ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เฮติ เป็นต้น

ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวาระและนโยบายสุขภาพโลกที่มีจุดยืนเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพทั้งภายในประเทศและระดับโลก ที่ช่วยแก้ไขปัญหาสุขภาพในประเทศกำลังพัฒนา ตัวอย่างเช่น

- **การดำเนินการแก้ไขปัญหาโรคเอดส์** ซึ่งประเทศไทยประสบความสำเร็จในการดำเนินการหลายด้าน เช่น โครงการรณรงค์ ๑๐๐ เปอร์เซนต์ ในกลุ่มหญิงบริการทางเพศ ซึ่งป้องกันการแพร่เชื้อไปสู่ประชาชนทั่วไป การป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีจากแม่สู่ลูก การตรวจคัดกรองโลหิตบริจาคอย่างทั่วถึง การมีระบบข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์ติดตาม เฝ้าระวังสถานการณ์การติดเชื้อเอชไอวีที่ใช้ประโยชน์ในการวางแผนและการประเมินผลงานได้เป็นอย่างดี การจัดบริการยาต้านไวรัสให้แก่ผู้ป่วยเอดส์ได้อย่างครอบคลุมทั่วถึง การบริการยาต้านไวรัสแก่แรงงานต่างด้าวมากกว่า ๓,๐๐๐ ราย โดยใช้งบประมาณจากกองทุนโลกด้านเอดส์ วัณโรคและมาลาเรีย สนับสนุนค่ายาและการตรวจทางห้องปฏิบัติการ และการสนับสนุนงบประมาณดำเนินงานจากภายในประเทศในสัดส่วนสูงถึงเกือบร้อยละ ๙๐ ของงบประมาณดำเนินงานทั้งหมด แสดงออกถึงความมุ่งมั่นอย่างจริงจังในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ในทุกมิติ ทำให้งานเอดส์ของประเทศไทยมีความก้าวหน้า สามารถลดปัญหาและผลกระทบได้อย่างชัดเจน และได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ

- **การประสบความสำเร็จในการผลักดันหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า** ให้เป็นผลสำเร็จภายในประเทศ แม้องค์กรด้านนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก จะคัดค้านว่านโยบายดังกล่าวมีความเสี่ยงสูงสำหรับประเทศกำลังพัฒนา โดยอาจส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศล้มละลายได้จากค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่สูงมากขึ้น ซึ่งความสำเร็จของนโยบายนี้ทำให้ประชาชนไทยสามารถเข้าถึงบริการที่ดีขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำ และเป็นการจุดประกายให้หลายประเทศที่มีสถานะทางเศรษฐกิจใกล้เคียงหรือต่ำกว่าประเทศไทยเห็นว่ามีความเป็นไปได้ที่จะทำให้สำเร็จ ทำให้หลายประเทศเริ่มมีเป้าหมายในการจัดหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบสุขภาพในภาพรวม เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการและได้รับการป้องกันโรคและการรักษาอย่างเหมาะสม เช่น การผ่าตัดต่อกระดูก การได้รับยาต้านไวรัสที่เหมาะสมในผู้ติดเชื้อเอชไอวี การล้างไต การสวนหัวใจช่วยชีวิตผู้ป่วยเส้นเลือดหัวใจตีบ เป็นต้น ประเทศไทยจึงได้ร่วมกับประเทศสมาชิกเครือข่าย “นโยบายต่างประเทศและสุขภาพโลก” ผลักดันให้เกิดมติสมัชชาสหประชาชาติในเรื่องนี้ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และกำลังร่วมกันผลักดันให้บรรลุเรื่องหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าไว้เป็นเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และคาดว่าจะได้รับการบรรจุเข้าเป็นวาระเพื่อการพัฒนาภายหลังปี ค.ศ. ๒๐๑๕

- **การดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพ** เช่น การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพจากภาษีบุหรี่และสุรา และการร่วมผลักดันกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมการบริโภคยาสูบ ซึ่งประเทศไทยได้นำกรอบอนุสัญญานี้มาพัฒนาเพื่อใช้ในประเทศอย่างเหมาะสม จนได้รับการยอมรับและจัดให้เป็นประเทศแถวหน้าที่ประสบความสำเร็จในการควบคุมการบริโภคยาสูบ ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญของโรคไม่ติดต่อ รวมทั้งมีงบประมาณในการสนับสนุนการรณรงค์ในการควบคุมปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ และส่งเสริมกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพอย่างกว้างขวาง เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับประเทศอื่น ๆ

- **การบังคับใช้สิทธิสำหรับยาที่มีสิทธิบัตร** ทำให้ผู้ป่วยเข้าถึงยาได้มากขึ้น เนื่องจากราคายาลดลง เป็นการช่วยประหยัดงบประมาณและเป็นแบบอย่างให้ประเทศต่าง ๆ นำไปปฏิบัติ ส่งผลให้บริษัทยาต้นแบบทั่วโลกประกาศลดราคายาลงถึงร้อยละ ๑๐๐

- **การร่วมผลักดันเรื่องการแบ่งปันผลประโยชน์จากเชื้อไวรัสไข้หวัดนก** ที่ประเทศต่าง ๆ ร่วมกันส่งไปเก็บรักษาไว้ ณ ห้องปฏิบัติการขององค์การอนามัยโลก ซึ่งบริษัทผู้ผลิตวัคซีนสามารถนำเชื้อเหล่านี้ไปใช้ผลิตวัคซีนและนำกลับมาขายในราคาสูง โดยที่ประเทศต่าง ๆ ที่ร่วมส่งไวรัสไม่ได้รับประโยชน์ตอบแทน การต่อสู้ในระดับ

นโยบายเรื่องนี้ประสบความสำเร็จโดยใช้ระยะเวลายาวนานกว่า ๙ ปี โดยในที่สุดบริษัทผู้ผลิตวัคซีนยวมลงเงินทุนเข้าในกองทุน เพื่อนำมาพัฒนาการเตรียมความพร้อมรับการระบาดของโรคในประเทศกำลังพัฒนาในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะ เป็นรากฐานสำคัญสำหรับการป้องกันควบคุมการระบาดของไวรัสไข้หวัดใหญ่ในอนาคต

ในขณะที่การดำเนินนโยบายด้านสุขภาพสามารถนำมาซึ่งผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจต่อประเทศและ ประชาชนไทยได้ การดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจ เช่น การเจรจาความตกลงเขตการค้าเสรี หรือกรอบการค้า ระหว่างประเทศต่าง ๆ ก็สามารถมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนได้เช่นเดียวกัน จึงควรต้องประสานงานกัน อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานและประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกัน สามารถ รักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ของประเทศไทยได้ โดยควรต้องรับฟังความเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วย

๓. ความท้าทายในการดำเนินงานด้านสุขภาพโลกของไทยที่ผ่านมา

ภายใต้บริบทของสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสุขภาพที่ซับซ้อน มีขอบเขต กว้างไกลกว่าภาคสุขภาพ การมีโครงสร้างและกลไกสุขภาพโลกที่มีวิวัฒนาการตามลำดับ มีองค์กรที่เกี่ยวข้อง จำนวนมาก การมีวาระระดับโลกและระดับภูมิภาคที่ให้ความสำคัญต่อด้านสุขภาพ ตลอดจนมีการแข่งขันระหว่าง ประเทศโดยใช้ด้านสาธารณสุขเป็นเครื่องมือ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องดำเนินการเชิงรุก โดยกำหนดวิสัยทัศน์และ จุดยืนประเด็นด้านสุขภาพโลก ตลอดจนปรับปรุงกลไกต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชากร สร้างความมั่นคง ทางสาธารณสุขให้กับประเทศ ซึ่งจะมีผลในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย และสนับสนุน การพัฒนาของภูมิภาคและโลก

การดำเนินการอย่างเป็นระบบจะเกิดผลดีต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ส่งเสริมบทบาทไทย ในเวทีระหว่างประเทศ และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยในระดับนานาชาติ ให้ไทยสามารถรับ ประโยชน์จากประชาคมอาเซียนได้อย่างเต็มที่ และมีภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบในทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากโลกาภิวัตน์

ประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สวิตเซอร์แลนด์ อังกฤษ นอร์เวย์ ญี่ปุ่น มีแผนยุทธศาสตร์สุขภาพโลกเป็นกรอบ การทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความมั่นคงทางสุขภาพของประชากรในประเทศ ผ่านการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ และสนับสนุนการพัฒนาสุขภาพในประเทศอื่น ภายใต้กลไกและมาตรการต่าง ๆ ทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี ในการส่งเสริมนโยบายการต่างประเทศ นโยบายสุขภาพ และภาพลักษณ์ของประเทศ

๔. ความจำเป็นของการมีแผนยุทธศาสตร์สุขภาพโลกของประเทศไทย

แผนยุทธศาสตร์นี้เป็นกรอบทิศทางการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาค เอกชนและประชาสังคม เพื่อสร้างความมั่นคงทางสุขภาพของคนไทย และแสดงการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบ ด้านสุขภาพต่อประชาคมโลก ซึ่งจะส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของไทยในสังคมโลก

๔.๑ ประชาชนไทยและประชาชนในภูมิภาคมีความมั่นคงทางสุขภาพร่วมกัน เนื่องจากไม่มีพรมแดนขวางกั้น การแพร่ระบาดของโรคและปัจจัยคุกคามสุขภาพ ดังนั้น การร่วมมือพัฒนาความมั่นคงทางสุขภาพของประชาชน ในภูมิภาคโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านจึงส่งผลต่อความมั่นคงทางสุขภาพของคนไทยด้วย เช่น ความร่วมมือ ระหว่างประเทศผ่านเวทีสุขภาพโลก เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของสารเสพติด ยาสูบ สุรา สารออกฤทธิ์ต่อ จิตประสาท อาหารปนเปื้อนไม่ปลอดภัย รวมทั้งเรื่องหลักประกันสุขภาพ (ซึ่งจะช่วยให้ไทยลดภาระปัญหาสุขภาพ จากแรงงานและคนอพยพ)

๔.๒ ความสอดคล้องของนโยบายสาธารณะภายในและภายนอกประเทศ นโยบายการค้าการลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชนจากภายในและภายนอกประเทศย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพคนไทยทั้งทางบวกและทางลบ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องมีเวทีเพื่อให้นโยบายเหล่านี้มีความสอดคล้องกัน และมีความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางการค้า รายได้ของภาคเอกชนและรัฐบาลกับสุขภาพของคนในชาติ ขณะเดียวกัน ภาคเอกชนของไทยที่ไปลงทุนธุรกิจการค้าและบริการในต่างประเทศย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชาตินั้น ก็ย่อมมีความจำเป็นต้องปกป้องสุขภาพของคนในชาตินั้นด้วย เฉกเช่นเดียวกับการปกป้องสุขภาพของคนในประเทศไทย กรอบยุทธศาสตร์นี้จึงเป็นฐานของความร่วมมือภายในประเทศ ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และเป็นฐานของความร่วมมือระหว่างประเทศผ่านระบบสุขภาพโลก เพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างนโยบายต่าง ๆ กับสุขภาพของประชาชน

๔.๓ ระบบสาธารณสุขไทยที่เข้มแข็งสามารถแผ่และเป็นแบบอย่างไปปรับใช้ในประเทศอื่น องค์การอนามัยโลกและธนาคารโลกยกย่องประเทศไทยอยู่ในแนวหน้าของโลกของการพัฒนาระบบสุขภาพที่เข้มแข็งและมีความเป็นธรรม และมีนวัตกรรมทางสุขภาพอย่างต่อเนื่อง เช่น การสาธารณสุขมูลฐาน การควบคุมและแก้ปัญหาโรคเอดส์ ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า สมัชชาสุขภาพ กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ล้วนแต่ประสบผลสำเร็จด้วยดี แสดงถึงศักยภาพด้านการพัฒนาสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมสุขภาพประชาชน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ นวัตกรรมและประสบการณ์เหล่านี้มีคุณค่าอย่างยิ่งเพื่อแบ่งปันให้ประเทศอื่นสามารถปรับใช้ในการพัฒนาระบบสุขภาพให้เข้มแข็งและเป็นธรรม เพื่อบรรลุสุขภาพดีของคนในภูมิภาค

๔.๔ การเสริมสร้างเกียรติภูมิและภาพลักษณ์ที่ดีของไทยในฐานะประเทศที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบด้านสุขภาพต่อประชาคมโลก โดยที่ประสบการณ์และความสำเร็จของระบบสาธารณสุขไทย เช่น ความก้าวหน้าทางวิชาการทางการแพทย์และสาธารณสุข บริการการศึกษาหลังปริญญาในสาขาเชี่ยวชาญเฉพาะโรคต่าง ๆ บริการรักษาพยาบาลของภาคเอกชน ได้ถูกเผยแพร่เป็นแบบอย่างในการพัฒนาระบบสุขภาพในหลายประเทศ ทำให้ประชาชนในประเทศเหล่านั้นโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านมีสุขภาพดี ซึ่งช่วยยับยั้งโรคระบาดมาสู่ไทย จึงกล่าวได้ว่าประเด็นสุขภาพเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์กับต่างประเทศ (Health as foreign policy instrument) เพื่อช่วยรักษาผลประโยชน์ของชาติ นอกจากนี้ ภาคสาธารณสุขยังได้ร่วมมือกับภาคการทูตและการต่างประเทศในการผลักดันวาระสุขภาพสำคัญต่าง ๆ ในระดับโลก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางสุขภาพของประเทศไทยเองและของนานาชาติ (Foreign policy is an instrument to advocate global health agenda) การแสดงความรับผิดชอบของไทยต่อประชาคมโลกในรูปแบบทั้งสองล้วนแต่ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีตลอดจนเกียรติภูมิของประเทศอย่างยั่งยืนในเวทีสากล

๕. หลักการในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์สุขภาพโลกฯ

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์นี้จำเป็นต้องอาศัยความสอดคล้องระหว่างนโยบายต่าง ๆ ภายในประเทศ และระหว่างนโยบายภายในประเทศกับนโยบายสุขภาพโลก โดยอ้างอิงหลักการต่อไปนี้

๑. **หลักการสิทธิมนุษยชน** หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีโดยเสมอภาคกัน ตามที่กำหนดในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๑

๒. **หลักการความมั่นคงของมนุษย์** หมายถึง ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การสนองตอบต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งรวมถึงความมั่นคงด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม การเมือง และการปกครอง

๓. **หลักการคุ้มครองทางสังคม** หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้ความคุ้มครองหรือให้หลักประกันทางสังคมในด้านต่าง ๆ อาทิ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ระบบประกันและบริการสังคม

๔. **หลักการการพัฒนาอย่างยั่งยืน** หมายถึง การพัฒนาที่สนองความต้องการของประชาชนในปัจจุบันโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และไม่สร้างความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วย

๕. **หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน** หมายถึง ผู้มีส่วนได้เสียในภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์นี้

๖. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัจจัยคุกคาม (SWOT Analysis)

ประเทศไทยมีจุดแข็ง ข้อได้เปรียบหลายประการในระดับโลก แต่เนื่องจากสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงทั้งด้านโอกาสและปัจจัยคุกคามต่าง ๆ จึงไม่ควรถูกมองข้าม

จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	ปัจจัยคุกคาม
๑) การมีทุนทางปัญญาและทุนทางสังคมในด้านสุขภาพสูงจากความสำเร็จที่ผ่านมา เช่น การแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ การสร้างหลักประกันสุขภาพสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ กลไกของหน่วยงานอิสระด้านสุขภาพ เช่น สสส. เป็นต้น	๑) กลไกการประสานนโยบายสาธารณะภายในประเทศขาดประสิทธิภาพ ขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน	๑) ประเทศเพื่อนบ้านมุ่งมั่นเพื่อก้าวไปสู่หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า และมุ่งหวังที่จะศึกษาแบบอย่างการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จของประเทศไทย	๑) โลกาภิวัตน์และการขยายตัวของข้อตกลงการค้าการลงทุนมีผลกระทบต่อสุขภาพคนไทย
๒) ภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งสะดวกในการคมนาคมขนส่ง และมีสำนักงานองค์การระหว่างประเทศตั้งอยู่มาก	๒) บุคลากรที่มีขีดความสามารถสูงด้านสุขภาพโลกมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความท้าทายต่าง ๆ และขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	๒) กลไกความร่วมมือระหว่างประเทศหลากหลายทั้งภูมิภาคี กรอบอาเซียน พหุภาคี และสหประชาชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลไกอภilateral ในลักษณะมีส่วนร่วม	๒) กลไกภายใต้กรอบสหประชาชาติและอาเซียนซับซ้อน ล้าหลังและด้อยประสิทธิภาพ
๓) ความร่วมมือที่เข้มแข็งและยาวนาน ระหว่างกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงอื่น ๆ และภาคประชาสังคม	๓) กลไกการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในกระบวนการหารือก่อนการเจรจาการค้าเสรีหรือความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ ยังไม่เข้มแข็ง	๓) เทคโนโลยีพัฒนาความก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน	๓) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และการพัฒนาเทคโนโลยีทางด้านสุขภาพ กระทบต่อความต้องการและค่าใช้จ่าย
	๔) การเมืองการปกครองที่ขาดเสถียรภาพ ไม่เอื้อต่อการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง	๔) มีกลไกด้านสุขภาพใหม่ ๆ ในประเทศไทยที่ส่งเสริมการจัดการแบบมีส่วนร่วมในระบบสุขภาพ	๔) ปัญหาสมองไหลของบุคลากรทางการแพทย์จากภาครัฐสู่ภาคเอกชน
		๕) องค์การอนามัยโลกและองค์การการค้าโลกมีนโยบายที่คำนึงถึงผลกระทบของการค้าระหว่างประเทศต่อสุขภาพที่ชัดเจนมากขึ้น	๕) ความสูญเสียทรัพยากรภายในประเทศเพื่อรองรับการให้บริการผู้ป่วยต่างชาติที่อาจกระทบต่อการให้บริการประชาชนไทยได้อย่างทั่วถึง

๗. กรอบแนวคิด (Conceptual Framework)

๘. เป้าหมาย (Goal)

ประชาชนไทยมีสุขภาพที่ดี และประเทศไทยมีความมั่นคงและปลอดภัยด้านสุขภาพที่จะขับเคลื่อนและส่งเสริมให้เศรษฐกิจและสังคมไทยพัฒนาได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งสามารถมีบทบาทและความร่วมมือระดับสากล เพื่อแสดงความรับผิดชอบอย่างสร้างสรรค์ด้านสุขภาพโลกในเวทีระหว่างประเทศ

๙. วัตถุประสงค์ (Objectives)

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว กำหนดให้มีวัตถุประสงค์ ๕ ประการ คือ

(๑) สนับสนุนความเข้มแข็งของระบบการจัดการกับปัญหาโรคติดต่ออุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำ ภัยที่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ ภัยธรรมชาติ และภัยจากเทคโนโลยี โดยเฉพาะที่มีแนวโน้มแพร่ระบาดทั่วโลก และปัญหาสุขภาพที่มีความสำคัญระดับโลกตามที่องค์การสหประชาชาติจะกำหนดเป็นวาระเพื่อการพัฒนาภายหลัง ค.ศ. ๒๐๑๕

(๒) สนับสนุนการพัฒนาระบบสุขภาพและหลักประกันสุขภาพให้มีความเข้มแข็งและเป็นธรรม

(๓) สร้างเสริมบทบาท ภาพลักษณ์และความรับผิดชอบของประเทศไทยต่อประชาคมโลก เช่น การเป็นศูนย์กลางการผลิตและพัฒนาบุคลากรสุขภาพ เป็นต้น

(๔) สนับสนุนให้เกิดนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาพ โดยกลไกที่มีส่วนร่วม

(๕) พัฒนาขีดความสามารถอย่างยั่งยืนในด้านสุขภาพโลก ทั้งในด้านบุคคล องค์กร และกลไกการทำงาน รวมทั้งเครือข่าย

๑๐. ยุทธศาสตร์สุขภาพโลก

กิจกรรมหลัก	การดำเนินการ	กรอบความร่วมมือ ^๑	หน่วยงาน ^๒
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ ส่งเสริมความมั่นคงด้านสุขภาพ			
๑. การลดภัยคุกคามและปัจจัยเสี่ยงทางด้านสุขภาพระดับโลก	<ul style="list-style-type: none"> - เสริมสร้างระบบภายในประเทศและพัฒนาความร่วมมือในภูมิภาคเพื่อลดโอกาสการระบาดของโรคและปัจจัยเสี่ยงอื่นที่ข้ามพรมแดน โดยเฉพาะจากการเดินทางเข้าออกของคนต่างด้าว - เสริมสร้างความร่วมมือกับประเทศพัฒนาแล้วและองค์กรระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของไทยในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้าน 	ภายในประเทศ ทวิภาคี กรอบอาเซียน ความร่วมมือสามฝ่าย (Tri-lateral approach)	สธ. กต. ตม. พส. รง. อก. มท. ทอท. สสส. สปสช. สช. สพฉ. องค์กรท้องถิ่น ภาคประชาสังคม
๒. การเสริมสร้างความเข้มแข็งและสมรรถนะในการดำเนินการ การประเมิน และการป้องกันตามกฎหมาย หรือข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีความสำคัญ และมีผลกระทบด้านสุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินและพัฒนาศักยภาพในการดำเนินการตามพันธสัญญา - แลกเปลี่ยน เรียนรู้ พัฒนาศักยภาพประเทศในภูมิภาค ในการประเมินและป้องกันมาตรการระหว่างประเทศที่จะมีผลกระทบต่อสุขภาพ 	ภายในประเทศ สหประชาชาติ	สธ. คค. กต. พณ. สสส. สปสช. สช. กฤษฎีกา ยธ.

^๑ คำว่า *กรอบความร่วมมือ* หมายถึง ระดับการดำเนินการสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ว่าจะมีการร่วมมือภายในประเทศ (ส่วนใหญ่สำหรับการบริหารจัดการระบบของไทย) หรือระหว่างประเทศ ซึ่งได้ระบุไว้ว่าความร่วมมือกับประเทศ (เช่น ประเทศเพื่อนบ้าน) กลุ่มประเทศ/กลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศ (เช่น อาเซียน) หรือองค์การระหว่างประเทศ (เช่น สหประชาชาติ) ได้บ้าง ตามความเหมาะสมของกิจกรรมว่าอาศัยความร่วมมือกว้างไกลเท่าใด เช่น ความร่วมมือ ๒ ฝ่าย (ทวิภาคี) หรือความร่วมมือพหุภาคี (หลายฝ่าย) ที่อาจเป็นระดับอนุภูมิภาค ระดับภูมิภาค หรือระดับโลก

^๒ ดูชื่อเต็มของหน่วยงานในภาคผนวก ๒

กิจกรรมหลัก	การดำเนินงาน	กรอบความร่วมมือ ^๑	หน่วยงาน ^๒
<p>๓. การสร้างเสริมศักยภาพอย่างยั่งยืนขององค์กรในการป้องกัน การค้นหา และการตอบสนองต่อภัยสุขภาพ และภัยพิบัติที่เกิดจากมนุษย์ ธรรมชาติ และเทคโนโลยี</p>	<p>การพัฒนาขีดความสามารถเพื่อขยายการดำเนินงานของเครือข่ายการฝึกอบรมนักระบาดวิทยา และการฝึกอบรมระหว่างประเทศด้านการควบคุมโรค</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งสำนักงานประสานงานการวิจัยด้านโรคระบบประสาทระหว่างประเทศ - พัฒนาปรับปรุงพระราชบัญญัติโรคติดต่อและกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ทันสมัย และบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ - พัฒนาเครือข่ายห้องปฏิบัติการการตรวจพิสูจน์เชื้อโรค และสิ่งที่เป็นภัยต่อสุขภาพ - พัฒนาคือข่ายร่วมมือภายใต้กรอบอาเซียน กูเอานามัย ระหว่างประเทศ และกรอบความร่วมมือความมั่นคงด้านสุขภาพระดับโลก - การดำเนินการเพื่อเพิ่มความพร้อมในการรองรับภัยพิบัติและภัยธรรมชาติทุกประเภท - การสนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายภาคประชาสังคมและวิชาการในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองต่อภัยสุขภาพ 	<p>ภายในประเทศ อาเซียน อาเซียน+โลก</p>	<p>สธ. กต. กช. ศธ. สสส. สฟอ. สถาบันอุดมศึกษา สภาวิชาชีพด้านสุขภาพ</p>
<p>๔. การส่งเสริมให้เกิดกลไกความร่วมมือในระดับภูมิภาคในเรื่องการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะยา จำเป็น และยาก็พำ (ยากำพร้า หมายรวมถึงยาใหม่สำหรับโรคที่ถูกละเลย และยาจำเป็นที่โดยผลิตและจำหน่ายแต่ยกเลิกไป)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - พิจารณาให้มีเครื่องมือที่จะระดมทุนมาสนับสนุนการทำงานกลไกนี้ เช่น Tobin tax, Financial transaction tax เป็นต้น 	<p>ภายในประเทศ อาเซียน โลก</p>	<p>สธ. กค. วช. อภ.</p>

กิจกรรมหลัก	การดำเนินงาน	กรอบความร่วมมือ	หน่วยงาน ^๖
๕. การจัดการผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและภูมิอากาศที่มีผลต่อสุขภาพประชาชนไทยและประชากรโลก	ประเมินเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการดำเนินการตามพันธสัญญาระหว่างประเทศด้าน climate changes เพื่อป้องกันและเตรียมความพร้อมรับมือผลกระทบด้านสาธารณสุขจากปรากฏการณ์ดังกล่าว ซึ่งรวมถึงอุบัติภัยทางธรรมชาติประเภทต่าง ๆ	ภายในประเทศ อาเซียน สหประชาชาติ	สช. utsch. สสส. สพฉ. องค์กรท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษา ภาคประชาสังคม
๖. การเสริมสร้างความร่วมมือและการดำเนินการด้านสุขภาพมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ	ประสานงาน ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินการตามมติสมัชชาสุขภาพปี ๒๕๕๖ เรื่อง สุขภาพหนึ่งเดียว (One health) และแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะแผนยุทธศาสตร์การควบคุมโรคติดต่ออุบัติใหม่	ภายในประเทศ อาเซียน ภูมิภาค	utsch. สช. กต. สสส. สช. สวรส. ภาคประชาสังคม สถาบันอุดมศึกษา
ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เสริมสร้างระบบสุขภาพให้เข้มแข็ง ยุติธรรม และเป็นธรรม			
๑. การเสริมสร้างสมรรถนะของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า	<ul style="list-style-type: none"> - เรียนรู้ประสบการณ์ระบบสุขภาพและระบบหลักประกันที่มีประสิทธิภาพจากนานาชาติเพื่อพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพของไทย และถ่ายทอดประสบการณ์ รวมถึงร่วมพัฒนาขีดความสามารถให้ประเทศอื่น ๆ ดำเนินการระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ - สร้างความมั่นคงของระบบยา โดยเน้นที่การผลิตหรือจัดให้มียาจำเป็นตามบัญชียาหลักแห่งชาติ ยาด้านสารพิษต่าง ๆ และยาต้านพิษงู และความเป็นไปได้ในการแบ่งปันยาเหล่านี้ให้แก่ประเทศอื่น ๆ 	ภายในประเทศ ภูมิภาค โลก Tri-lateral approach	สช. กต. สสช. สสส. สรพ. ฝ่ายเลขานุการของ ASEAN+3 UHC Network

กิจกรรมหลัก	การดำเนินงาน	กรอบความร่วมมือ ^๑	หน่วยงาน ^๒
	<p>การดำเนินงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - พิจารณาความเป็นไปได้ในการดำเนินการต่อรองราคายาร่วมกันในระดับภูมิภาค - การประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐในการเจรจาการค้าเสรี เพื่อป้องกันผลกระทบต่อการเข้าถึงการบริการสุขภาพ - ส่งเสริมการใช้มาตรการยืดหยุ่นของความตกลงว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า เช่น มาตรการการบังคับใช้สิทธิ (compulsory licensing) มากขึ้นในการเพิ่มการเข้าถึงยา - ผลักดันให้เกิดระบบการแบ่งปันข้อมูลสิทธิบัตรยา และการคัดค้านค่าลิขสิทธิ์บัตรยากับประเทศต่าง ๆ เพื่อป้องกันค่าลิขสิทธิ์บัตรยาที่ไม่มีวันหมดอายุและไม่สมควรได้รับสิทธิบัตร (ever-greening patent) และส่งเสริมการแข่งขันของยาชื่อสามัญ - สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและความโปร่งใสในการเจรจาข้อตกลงเขตการค้าเสรี โดยให้ข้อมูลอย่างรอบด้านและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทั้งก่อนและในขณะเจรจา รวมถึงแจ้งความคืบหน้าและนัยสำคัญของผลการเจรจาแต่ละรอบให้สาธารณชนรับทราบ 		

กิจกรรมหลัก	การดำเนินงาน	กรอบความร่วมมือ	หน่วยงาน ^๒
<p>๒. สนับสนุนการจัดบริการสุขภาพของแรงงานต่างด้าว ผู้ป่วยข้ามพรมแดน ผู้ลี้ภัย ผู้ต้องกัก กลุ่มคนไร้รัฐ และกลุ่มคนที่รอพิสูจน์สัญชาติ ให้เข้าถึงการบริการและป้องกันภัยสุขภาพอย่างเหมาะสม</p>	<p>การดำเนินงานและประสานระหว่างภาคแรงงาน สาธารณสุข แพทย์การคลัง เพื่อจัดระบบบริการที่เป็นมิตรกับแรงงานต่างด้าวหรือผู้อพยพ และระบบการเฝ้าระวัง การตรวจคัดกรอง และการป้องกันการแพร่กระจายโรค</p> <p>แสวงหาความเป็นไปได้ในการผลักดันให้เกิดกลไก ประกันสุขภาพร่วมในภูมิภาคอาเซียน และการจัดตั้งกองทุนสุขภาพชายแดน</p>	<p>ภายในประเทศ อาเซียน</p>	<p>สธ. รง. ตม. กต. ภาคเอกชน สศช. สปสช. สสส. สวรส. อปท. ภาคประชาสังคม สำนักงานประกันสังคม</p>
<p>๓. เสริมสร้างระบบบริการสุขภาพระหว่างประเทศที่เป็นธรรม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมบทบาทเอกชนลงทุนสถานบริการสุขภาพในบริเวณชายแดนประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้บริการประชาชน และลดความจำเป็นที่จะต้องข้ามพรมแดนเข้ามาเพื่อเป็นการลดโอกาสการแพร่กระจายเชื้อโรค - ส่งเสริมและสนับสนุนการยกระดับการบริการสุขภาพของประเทศเพื่อนบ้านให้มีมาตรฐาน - ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการป้องกันโรคติดต่อ - สนับสนุนการค้าเงินงานของมูลนิธิและองค์กรที่มิหวังผลกำไรในการให้บริการสุขภาพตามบริเวณชายแดน - ประเมินผลกระทบอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนา นโยบายและจุดยืนที่เหมาะสมและมีความสมดุลสำหรับประเทศไทย 	<p>ภายในประเทศ อาเซียน</p>	<p>สธ. พณ. ปิไอไอ สวรส. ภาคเอกชน/ภาคธุรกิจ สมาชิวิชาชีพด้านสุขภาพ องค์กรที่มิหวังผลกำไร มูลนิธิ ภาคประชาสังคม</p>

กิจกรรมหลัก	การดำเนินการ	กรอบความร่วมมือ ^๑	หน่วยงาน ^๒
<p>ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ส่งเสริมบทบาทนำและความรับผิดชอบของไทยในประชาคมโลก</p> <p>๑. กำหนดยุทธศาสตร์และพัฒนากระบวนการร่วมมือระหว่างประเทศให้มีบูรณาการ</p>	<p>การดำเนินการ</p> <p>ปรับนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ ให้เป็นทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกับวาระและหลักการระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อให้การดูแลสุขภาพของคนกลุ่มต่าง ๆ ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>ประเมินเพื่อพัฒนาความร่วมมือทวิภาคี ไตรภาคี พหุภาคี ด้านสาธารณสุขให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเน้นการพัฒนาาระบบสุขภาพของประเทศเป้าหมาย</p> <p>ให้ประเทศไทยเป็นผู้นำการส่งเสริมการปกป้องสุขภาพของประชาชน โดยใช้หลักการ Health in All Policies เช่น การผลักดันให้คณะทำงานด้านทรัพยากรสุขภาพปัญญาเกี่ยวกับคณะทำงานด้านระบบสุขภาพในอาเซียนประชุมและหารือร่วมกันเพื่อที่จะป้องกันผลกระทบที่เกิดจากระบบทรัพยากรสุขภาพปัญญาที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ถึงยา</p>	<p>ภายในประเทศ</p>	<p>กท. กต. สธ. กสธ. ยธ. พณ. รง. อก. สตช. ตม. สพร. ภาคประชาสังคม</p>
<p>๒. สนับสนุน เผยแพร่นวัตกรรมด้านสุขภาพและขีดความสามารถอื่นของไทยให้เป็นที่ยอมรับในเวทีระหว่างประเทศ</p>	<p>ประเมินขีดความสามารถและนวัตกรรมสุขภาพพัฒนาความพร้อมเพื่อแลกเปลี่ยนความร่วมมือระหว่างประเทศ (อาหารส่งออก การผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านสุขภาพ ระบบการสร้างเสริมสุขภาพศักยภาพห้องปฏิบัติการ หลักระกันสุขภาพถ้วนหน้า พัฒนาและรับรองคุณภาพสถานพยาบาล ระบบการแพทย์ฉุกเฉิน การประเมินเทคโนโลยี การประเมินผลกระทบทงสุขภาพ เป็นต้น)</p>	<p>ภายในประเทศ อาเซียน องค์การระหว่างประเทศ Tri-lateral approach</p>	<p>สธ. กต. พณ. อก. กษ. ศธ. สสส. สรพ. สพฉ. สปสช. ภาคประชาสังคม</p>

กิจกรรมหลัก	การดำเนินการ	กรอบความร่วมมือ	หน่วยงาน ^๒
๓. สร้างเสริมบทบาทนำของไทยในประชาคมโลกและประชาคมสุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาระบบสุขภาพ ความสามารถของบุคคลและองค์กร ให้ผู้แทนไทยมีความเชี่ยวชาญสามารถแสดงบทบาทนำได้อย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่อง เพื่อร่วมในการกำหนดวาระสุขภาพโลก การปฏิรูประบบอภิบาลระบบสุขภาพโลก (Global Health Governance) การกำหนดนโยบายข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสุขภาพ และการกำหนดข้อตกลงทางด้านวิชาการ (global recommendations, guidelines) 	<p>กรอบอาเซียน องค์การอนามัยโลก สมัชชาสหประชาชาติ กรอบเครือข่ายนโยบายต่างประเทศและสุขภาพโลก (Foreign Policy and Global Health) และเครือข่ายความมั่นคงทางมนุษย์ (Human Security Network)</p>	<p>กต. สธ. ศธ. รง. กษ. สสส. สปสช. สช. ภาคประชาสังคม</p>
ยุทธศาสตร์ที่ ๔ เสริมสร้างความสอดคล้องระหว่างนโยบายสุขภาพภายในประเทศและระหว่างประเทศ			
๑. ความสอดคล้องของนโยบายเพื่อสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางการค้าและสุขภาพประชาชน	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนา/ปรับปรุงกลไกประสานนโยบายรัฐหรือเอกชนที่อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน มีความสอดคล้องและสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางการค้า การลงทุน และสุขภาพของประชาชน - ประเมินและพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติตามพันธสัญญาด้านสุขภาพโลก เช่น ข้อมติจากสมัชชาสหประชาชาติ สมัชชาอนามัยโลก คณะกรรมการภูมิภาคขององค์การอนามัยโลก และข้อมติ/ข้อตกลงต่าง ๆ ภายใต้กรอบอาเซียน - เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐในกระบวนการเจรจาการค้าเสรี และการจัดทำนโยบายสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องหรืออาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ 	<p>ภายในประเทศ</p>	<p>สธ. กต. พณ. อภ. สสส. สวรส. ประชาสังคม</p>

กิจกรรมหลัก	การดำเนินการ	กรอบความร่วมมือ ^๑	หน่วยงาน ^๒
<p>๒. อาหารและผลิตภัณฑ์สุขภาพ ทั้งส่งออก นำเข้า และบริโภคภายในประเทศ ได้มาตรฐานและปลอดภัย</p> <p>๓. นโยบายสาธารณสุขทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการค้า การลงทุน ภาครัฐและเอกชน มีการคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพและมีการดำเนินการป้องกันสุขภาพของประชาชน รวมทั้งมีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพของนโยบายเหล่านั้น (Health impact assessment หรือ HIA)</p>	<p>การดำเนินการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรการตรวจรับรองคุณภาพ ความปลอดภัย สินค้าสุขภาพรวมทั้งอาหารและผลิตภัณฑ์สุขภาพ ทั้งส่งออกและนำเข้า ให้เป็นไปตามมาตรฐานระหว่างประเทศ เพื่อความปลอดภัยของประชาชน - พัฒนาศักยภาพห้องปฏิบัติการทดสอบคุณภาพ - สร้างเสริมกลไกประสานงานระหว่างหน่วยงานเพื่อตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพจากนโยบายต่าง ๆ และให้มีการดำเนินการ HIA โดยสม่ำเสมอ - พัฒนากลไกติดตามประเมินผลกระทบต่อสุขภาพของนโยบายสาธารณะต่าง ๆ - การป้องกันการค้าแทรกแซงนโยบายสุขภาพของอุตสาหกรรมสินค้าที่เป็นพิษภัยต่อสุขภาพทั้งภายในและภายนอกประเทศ - ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ด้าน HIA กับประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่น ๆ เพื่อให้กระบวนการ HIA ปฏิบัติได้จริง 	<p>ภายในประเทศ</p> <p>ภูมิภาค</p> <p>โลก</p>	<p>สธ. กต. กษ. อก. (สถาบันอาหาร) สถาบันอุดมศึกษา</p> <p>สธ. อก. พม. สสส. สช. ทส. อปท. ภาคประชาสังคม สถาบันอุดมศึกษา</p>

กิจกรรมหลัก	การดำเนินการ	กรอบความร่วมมือ	หน่วยงาน ^๒
<p>ยุทธศาสตร์ที่ ๔ เสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากรและองค์กรในด้านสุขภาพโลกอย่างยั่งยืนและพัฒนาโลกการประสานงาน</p> <p>๑. การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรและองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านสุขภาพโลก</p>	<p>การดำเนินการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประเมินและพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรด้านสุขภาพโลก ทั้งจำนวนและความรู้ความสามารถในระดับบุคคลและองค์กร - ส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบพัฒนาขีดความสามารถอย่างต่อเนื่อง - การส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรไปทำงานในองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพโลก - การพัฒนาหลักสูตรการเรียน การสอน การวิจัยด้านสุขภาพโลก รวมทั้งการฝึกอบรมระยะสั้นเรื่องการทูตสุขภาพโลก และขยายการสนับสนุนเพื่อพัฒนาขีดความสามารถด้านสุขภาพโลกแก่ประเทศอื่นเพื่อให้เกิดความกลมกลืนในระดับภูมิภาคและระดับโลก - เสริมสร้างความเข้มแข็งของบุคลากรและหน่วยงานในประเทศเพื่อกำหนดนโยบายสุขภาพโลกบนหลักฐานเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์รวบรวมหลักฐาน และนำเสนอในเวทีสุขภาพโลกต่าง ๆ 	<p>กรอบความร่วมมือ</p> <p>ภายในประเทศ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภูมิภาคและภูมิภาค</p>	<p>หน่วยงาน^๒</p> <p>กต. สธ. ศธ. พณ. อก. กษ. พส. กพ. สสส. สวรส. สปสช. สช. สถาบันอุดมศึกษา ภาคประชาสังคม</p>

กิจกรรมหลัก	การดำเนินงาน	กรอบความร่วมมือ	หน่วยงาน ^๑
<p>๒. การพัฒนากลไกการสนับสนุนติดตามและประเมินผลการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์</p>	<p>การดำเนินงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติสนับสนุนกระบวนการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายสุขภาพโลก โดยมีองค์ประกอบจากกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงอื่น ๆ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการ กำหนดกลไกการดำเนินการ สนับสนุน และติดตามความก้าวหน้าและประเมินผล รวมทั้งสื่อสารการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์อย่างเป็นรูปธรรมร่วมกัน ให้แล้วเสร็จภายใน ๑ ปี นับจากวันที่การจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายสุขภาพโลกแล้วเสร็จ - การจัดตั้งกลไกการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามแผนฯ - จัดทำระบบข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพโลกเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานด้านสุขภาพโลก โดยให้ทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพโลกได้ 	<p>ภายในประเทศ</p>	<p>สช. สธ. กต. สสส. สบสช. เอกชน ประชาสังคม</p>

๑๑. กลไกการสนับสนุน ติดตามและประเมินผลแผนยุทธศาสตร์ฯ

เพื่อให้การดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ฯ มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ของโลกที่มีพลวัตสูง จึงให้กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยงานหลักประสานกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาสังคม เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการและกำหนดกลไกการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ อย่างเป็นรูปธรรม และกำหนดกลไกในระดับนโยบายเพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ การประเมินผลเป็นระยะเพื่อปรับปรุงยุทธศาสตร์ให้เหมาะสมและทันสมัย

๑๒. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ฯ

๑. ประชาชนไทยและประชาชนในภูมิภาคมีสุขภาพดี มีความมั่นคงทางสุขภาพพร้อมกัน ในภาวะที่ปัจจัยกำหนดสุขภาพและโรคติดต่อมีลักษณะไร้พรมแดน
๒. ระบบสุขภาพไทยมีความเข้มแข็ง ยุติธรรมและเป็นธรรม และสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาให้ระบบสุขภาพของประเทศในภูมิภาคมีความเข้มแข็ง
๓. ประเทศไทยมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น สามารถแสดงบทบาทนำที่เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศได้ ตลอดจนสามารถร่วมกำหนดนโยบายสุขภาพระดับภูมิภาคและระดับโลก และแสดงความรับผิดชอบต่อประชาคมโลก
๔. นโยบายต่าง ๆ มีความสอดคล้องและสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางการค้าการลงทุนกับสุขภาพของประชาชน